Год. I. София, понедѣлникъ, 12 септември 1927 год. Цена 1 левъ Брой 276

Македония

Телефонъ № 2891

ОРГАНЪ НА МАКЕДОНСКАТА ЕМИГРАЦИЯ ВЪ БЪЛГАРИЯ

Редакция и администрация ул. „Славейковъ" № 1.

Директоръ: Г. Кулишевъ

„МАКЕДОНИЯ"

вестникъ за политика, културенъ животъ и информация, излиза всѣки день, освенъ празднични дни.

АБОНАМЕНТЪ:

България: за година 300; ½ година 150; 3 мес. 80 лева. Странство: година 800; ½, год. 400 лв.; 3 мес. 200 лв. Америка: за год. 6 долара; ½ год. 3 дол.

ОБЯВЛЕНИЯ:

На ия. ст. . . . . 2·40 лв.
Малки обявления на дума 50 ст.
Въ крониката на редъ . 8 лв.
Годишни и вѣнчални . 40 лв.

МАКЕДОНСКИ ПРОСВЕТИТЕЛИ ОТЪ ВЪЗРАЖДАНЕТО

ГРИГОРЪ ПЪРЛИЧЕВЪ

Дѣмитръръ Миладиновъ имаше многобройни ученици. Най-видният отъ тѣхъ бѣше безспорно Григоръ Пърличевъ, който както и Джинотъ бѣше една отъ най-интереснитѣ и най оригиналнитѣ индивидуалности на българското възраждане въ Македония.

Григоръ Пърличевъ [е роденъ въ 1830 г. въ Охридъ, въ най-отдаленчетитѣ краища на западна Македония. Той не е познавалъ баща си, но въ своята автобиографія говори за своята майка съ гордость и преклонение. „Она бѣше, пише той, лъвица тѣломъ и душею“. Детето е било слабо и нервно, съ една почти болезнена чувствителность. Първитѣ години, прекарани при единъ смѣшенъ и жестокъ учитель, сж били за тази нѣжна натура само едно дълго страдание. Най-сетне Миладиновъ пристигналъ въ Охридъ. За Пърличева това е като свѣтълъ лъчъ на хоризонта. Подъ ржководството на новия учитель той работи съ въодушевление; той прежвача Плутарха на новогръцки езикъ, учи италянски, учи сжщо французки по единъ старъ екземпляръ на Приключенията на Телемаха. „Боже мой! Колко широка бѣше тога пъметьта ми!“ се провиква той, разказвайки за този периодъ отъ живота си. Пърличевъ бѣ женъ всичко да знае, но преобладващата му страсть бѣ любовьта къмъ гръцкитѣ науки. Той трѣбваше при все това, по съвета на нѣкой си Грунчевъ, „най-ученый тогава мжжъ“, каква той, да се реши да учи медицина. Зъ тази цель той се отзовава въ Атина, ржковожденъ отъ тази наивна мисель, че въ свѣта не може да има по-добри медици отъ тия въ Атина, „както нѣма по свѣтъ-тъ поетъ по добъръ отъ Омира“. Енгушзъмъ му за древна Елада, подкрепяванъ отъ литературни и исторически спомени, е толкова голѣмъ, че когато преминава граница, той слива отъ коня си, лѣга на земята и страстно я цѣлува.

„Веднага направихъ нѣколко стиха, разказва той въ своята автобиография, които и декламирахъ съ „ороческо въодушевление“. Когато пристига въ Атина и вижда Партенона, той изпада въ нѣкакъвъ делиризмъ.

Нѣколко дена следъ това той започва да вижда изизмата си. Първото му разочарование е да констатира, че професоритѣ, които преподаваха, не познаваха отлично гръцкия езикъ, единъ непростителенъ грѣхъ въ очитѣ на младия единість. „Чтомъ чухъ нѣколко язичникизма погрешкж, ми се струваше, че небето пада и често си позволявахъ да ги поправямъ.“ Сетне той се почувствува тѣжкенъ въ свсята нова срѣда.

„Не обичахъ съученицытѣ си, разказва той въ своитѣ спомени. Въ всѣкомъ имъ думя, ze трудехъ да намѣрж гордость! На истинж, тѣ, ако и да се надграбвахж вси надъ ржкописитѣ ми за да си прѣпишжтъ, но зарали Българското ми произношение и зарали бѣдностьтж на дрехытѣ ми, посжмвахж почти прѣзрително съ мене. Когато Костурскытѣ майстори вървохж въ вечеру предъ университета и си говорехж Българскыя, тѣ (съученицытѣ ми) казвахж (на гръцки езикъ С. Р.): „сво ти минжтъ воловетѣ“. Късаше ми се сърдцето. Оскърбенъ въ народното честолюбіе, тѣ-хъ сѣ гнѣва и не можехъ да го изтѣж. . .“

Лишенъ отъ срѣдствая Пърличевъ не можа да остане дълго въ Атина. Въ 1850 г. той се върна въ отечеството си. До 1859 г. той бѣ учитель първо въ Прилепъ, после въ свой роденъ градъ Охридъ. Най после снабденъ съ малко спестени пари той се върна въ Атина. Той се записа отново въ медицинския факултетъ, но въ сжщность пишеше само стихове. Красотата на Омировата поезия го бѣ пленила споредъ собствения му изразъ и той нѣмаше друга амбиция въ живота си освенъ да бжде и той поетъ. Презъ време на първото му пребиване въ Атина въ 1850 г., той видѣ какъ краль Отонъ следъ едно поетическо състезание увѣнча единъ офицеръ, Залакоста. Мислейки за увѣнчания поетъ Пърличевъ си казваше: „Нѣма елинъ почестить отъ него; царь Отонъ който го увѣнча не е ничто прѣдъ него. Императори сж триумфирали за славны побѣды не сж били ничто прѣдъ него. За него и земный животь е рай“.

Въ 1860 г. презъ пролѣтта както всѣка година, трѣбваше да се състои ново състезание на поети.

Пърличевъ представи една поема озаглавена Арматолъ, сюжета на която бѣше заетъ изъ героичнитѣ борби въ Македония. Между конкурентитѣ бѣха нѣколцина отъ прочутитѣ гръцки поети. Наградата се падна на неизвестния македонски студентъ. Въ тържественія день, когато се извѣстиха резултата, Пърличевъ припадна отъ вълнение.

Говорейки за този день, той казва въ своята автобиография:

„Подробно описвамъ тѣзи обстоятелства за да знаятъ потомцитѣ, че чрезмѣрната радость е по-убійствена отъ скърбьтж. Нека знаятъ и това, че не пишж отъ собственж своя гордость, но за възвышение на народнятж. Достолюбна ныне Българе сме были ругани и прѣзрѣни отъ вситѣ народности, чтото време е вече да се опомнимъ. Като чете човѣкъ народныгѣ ни пѣсни, дето всѣка хубавица се нарича Гъркыня, неволно ще заключи, че клетото самоопрѣзрение е знакъ на Българщинятж. Время е да се покажемъ хора между хората. Българско-то трудолюбіе рѣдко се намира въ другыгѣ народы; то ны е облагородило; то е было, е, и ще бжде наше спасеніе.“

Пърличевъ не бѣше се подалъ подъ своята поема. Тъй като въ онова време той бѣ взелъ името Стявидисъ, което му бѣха дали въ училището, никой не знаеше, че той е българинъ. Така че голѣмо разочарование бѣ когато на въпроса за неговата националность, зададенъ отъ Рангабе (Раггависъ), председателъ на конкурсната комисия, се узна че младия увѣнчанъ поетъ е отъ българско произхождение. Обаче не искайки да загубатъ единъ такъвъ човѣкъ за елинизма, предъ-такъвъ човѣкъ за елинизма, предъ-лежжка му да го изпратятъ въ Оксфордъ или Берлинъ, за да продължи образованието си. Пърличевъ отказва. Въ душата му сталъ голѣмъ преломъ. Въ моменть, когато атинянитѣ позаравняваха у него единъ бжденъ Омиръ, той разбра, че има нѣщо по-велико отъ горшостьта да бжде поетъ: дълтъгъ да служи на народа си. Въ 1861 г., стана едно събитие, което силно развълнува душата на Пърличевати определи призванието му. „Единъ день Діакопъгъ на Руссжкгъ въ Атинж цркжи съ много нажлены тонъ ми каза: Погыгжхж въ Цариградскытѣ тъмницы братія Миладиновы и. . . може бы оправены: това четохъ днесъ въ „Дунавскій лебедь“ Останжхъ какъ статуя и недвижень и безотвѣтенъ; но съдрагото ми кълнеше Грьцкото духовенство. Прибрахъ се, защитѣ си. Поемата „Скендерь бей“ е написанъ на Г-на И; Сапунджиевъ, го молихъ да ж подаде на комисіятж не по късно отъ 13 февр. и търгижхъ съ твърдо рѣшеніе да гыжк или да отмыстж за Миладиновы“.

Завърналъ се въ Охридъ, Пърличевъ биле ангажиранъ отъ сгражданитѣ си за учитель. Сега той има само едно желание: да въведе българския езикъ въ училищата. Но работата не бѣ тъй лесна поради гърчещитѣ се първенци, които бѣха вече проникнали веджжъ Миладинова, особено поради Милетея, страшния владика, който бѣ изпратилъ сжщия Миладиновъ, за да умре въ тъмницата. Обуздавайки своя буенъ характеръ, Пърличевъ действува предпазливо, старейки се да спечели малко по малко влиятелитѣ граждани за националната идея. Най-сетне, въ продължение на седемь години той успѣ да ги убеди и съ съгласието на повечето отъ тѣхъ въ 1863 година, презъ есенъта, българскиятъ езикъ бѣ въведенъ като учебенъ езикъ въ всички училища. Сжщевременно славянското

(Продължава на 4-та страница)

ГРИГОРЪ ПЪРЛИЧЕВЪ

(Продължение отъ 2-ра страница)

богослужение бѣ въведено въ градската съборна църква.

Нѣколко деня по-късно стражари влѣзоха внезапно въ кжщата на Пърличева, претърсиха всичко и го арестуваха; злобниятъ Милетий обвини и него сжщо, че възбужда народа противъ неговия законенъ господарь — султана. На следния день Пърличевъ, окованъ въ вериги като Миладинова въ 1861 година, бѣ отправенъ подъ стража къмъ Дебъръ. На тръгване майка му дойде да се прости съ него. Тя бѣ наистина, както сжтъ й съ гордость го пише, лъвица. „Бѣди ми юнакъ, ми каза; ако ли не азъ ще умра отъ скжрбь... Не бой се. Предъ Св. Климента горятъ безбройны. лампады. Ако мы се уплашишъ харамъ да ти е млѣкото ми".* Пърличевъ й цѣлуна ржка и нищо не й отговори. Нѣмаше опасность, че той ще се покаже слабъ: синътъ бѣ достоенъ за майката.

Между това народътъ, който се притичаше отъ всички страни, плачеше като на погребението на нѣкой скжпъ човѣкъ. Спомняха си сждбата на Миладинова, тръгналъ при сжщите обстоятелства; познаваха Милетия и знаеха, че всичко можеше да се очаква отъ него. Колкото повече кортежътъ се отдалечаваше, толкова ридаянията ставаха по-сърцераздирателни. И въ единъ отъ стражаритѣ, единъ старъ албанецъ, обръщайки се къмъ разплаканитѣ зрители, имъ каза: „Не плачете за него; той не е достоенъ за плачение; плачете за себе". При тия думи станаха сърцераздирателни сцени. „Отечеството, бележи по тоя поводъ Пърличевъ, всѣкога чрезмѣрно наказва и чрезмѣрно обича".

Въ Дебъръ Пърличевъ бѣ хвърленъ въ тъмница и безъ малко щѣше да умре. Той излѣзе отъ нея следъ известно време поради намѣсата на Дебърския владика, единъ православенъ албанецъ, който зналъ, че въ своята увѣнчана поема поетътъ бѣ възпѣлъ въ хубави стихове албанския народъ. Върналъ се въ Охридъ, Пърличевъ продължи, сега вече открито и съ удвоена страсть, борбата срещу гръцката църква. Освенъ речитѣ, които държеше на събранията въ града, той съчини за заминаването на последния български патриархъ отъ тоя градъ една вдъхновена пѣсень, която обиколи цѣла Македония. Тази пѣсень, споредъ съвременницитѣ, принесе повече зло на гръцкото духовенство, отколкото всичкитѣ пропагандаторски книги. Това бѣше единъ видъ марсилиезата на Македония оттатъкъ Вардара.

(Изъ токущо излѣзлата въ български преводъ книга на г. С. Радевъ: „Македония и българското възраждане въ XIX векъ")

*) Ibid, стр. 384.